

**אטוב
 התורה**

המלחמה האמיתית // ר' צוריאל בן שימול

הפרשה מספרת בתחילתה על החשש של יעקב מפני עשו, ועל תפילותיו ומעשיו שעשה כדי להינצל ממנו. וכמה וכמה תמיהות עולות מאליהן מדוע יעקב פחד מעשו, והרי הבטיחו הקב"ה 'ושמרתיו בכל אשר תלך'. יש שפירשו שיעקב חשש מחטאו שיתמעטו לו זכויותיו, אך כתב על כך הכלי יקר שקשה לומר כן שהרי לפני שמונה ימים נאמר לו בבית לבן שוב אל ארץ מולדתך, וכי יעלה על הדעת לומר שביני ביני נתקלקל וחסא חטאה גדולה שגרמה לו לבטל יעוד זה? ועוד קשה שהרי אנו רואים ממש בסמוך את גבורתו של יעקב אבינו כאשר נלחם עם המלאך, שרו של עשו, עד שגבר עליו ונצחו. אם כן, יעקב אינו זקן ישיש ללא כח, אלא גיבור מלחמה, ולא עוד אלא שבניו אחריו גיבורים כמוהו, כאשר אנו רואים במעשה של שכם את גבורתם. אם כן יש לעמוד ולבאר מהו חששו של יעקב מפני עשו העומד לנגד עיניו.

יעקב אבינו שולח מלאכים לעשו, ומצווים להעביר לו את המסר הבא 'עם לבן גרתי ואחר עד עתה'. ומפרש רש"י: **גַּרְתִּי בְּגִימְטָרְיָא תְּרִי"ג, כְּלוּמַר, עִם לְבָן גַּרְתִּי וְתְרִי"ג מְצוֹת שְׁמַרְתִּי וְלֹא לְמַדְתִּי מִמַּעֲשׂוֹ הַרְעִים.**

והשאלה עולה מאליה, מהו ההקשר של שמירת תרי"ג מצוות להצלה מעשו הרשע? למה לו להודיע לעשו שלא למד ממעשיו הרעים של לבן, הרי זה לא יעצור את עשו מהתקדמותו עם החיילים, שהרי עשו עצמו כל כולו מנוגע בדברים רעים (כדאיתא בגמ' ב"ב טז ע"ב שעבר חמש עבירות חמורות ביום שמכר בכורתו ליעקב). אם כן מדוע מדגיש יעקב לעשו את צדקותו? ועוד קשה, איך עשו משנה פניו מקצה לקצה, שהרי משעה שיעקב 'גנב' את הברכות, עשו מתכנן עליו להורגו כמבואר בכתובים, וכן ברגעים אלו ממש עשו מכין עצמו למלחמה מול יעקב, אך במפגש הראשון שלו עם יעקב כתוב **וַיִּרְץ עֵשָׂו לִקְרָאתוֹ וַיִּחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל צַדְאָרוֹ וַיִּשְׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ**, ועמדו על כך המפרשים וכמו שפירש רש"י: **"ויחבקהו. נתגלגלו רחמיו, כְּשֶׁרָאָהוּ מְשַׁתְּחָהוּ כָּל הַשְּׁתַחֲוֹאוֹת הַלְלוֹ"**. וצ"ב מהו השינוי הגדול שעשו עשה ברגעים אלו.

הגמרא במסכת מגילה (ו ע"א) דורשת על הפסוקים בספר יחזקאל:

קִסְרֵי וִירוּשָׁלַיִם, אִם יֵאמָר לָךְ אָדָם: חֲרְבוּ שְׁתִּיהֶן - אֶל תִּאֲמָן. יִשְׁבוּ שְׁתִּיהֶן - אֶל תִּאֲמָן. חֲרְבָה קִסְרֵי וַיִּשְׁבָּה וַיִּרְוּשָׁלַיִם, חֲרְבָה וִירוּשָׁלַיִם וַיִּשְׁבָּה קִסְרֵי - תִּאֲמָן, שְׁנַאֲמַר: "אִמְלֵאָה הַחֲרְבָה". אִם מְלִיאָה זֶה - חֲרְבָה זֶה, אִם מְלִיאָה זֶה - חֲרְבָה זֶה.

מסבירה הגמרא שאין מלכות ישראל ועשו יכולות לשלוט ביחד, וכמבואר לענין מלחמת עמלק שהיה מבני בניו של עשו **וַהֲיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מִנְּשָׂה יְדוֹ וַיִּגְבֹּר וַיִּשְׁרָאֵל וַיִּכְאֲשֶׁר יָנִיחַ יְדוֹ וַיִּגְבֹּר עַמְלֵק**. כאשר ישראל למעלה עשו למטה, וכאשר עשו למעלה ישראל למטה. עשו הרשע יודע שיעקב אבינו ברח ללבן לאחר לקיחת הברכות, וגר שם שנים רבות, וביתו של לבן בית עבודה זרה, ורוח הטומאה בוקעת ועולה מתוכו, ומי שמגיע למקום כזה אי אפשר לו שלא להדבק בטומאה שכזאת. עוד יודע עשו הרשע שכוחו של יעקב וברכתו של אביהם יצחק תלויה בשמירת התורה והמצוות של יעקב אבינו, "הקול קול יעקב" כוחו בפיו. וכפי שדרשו חכמינו (תנחומא בשלח ט) על הפסוק (ישעיה מ"א, יד) **"אל תיראי תולעת יעקב"** - מה תולעת אין כוחה אלא בפה כך יעקב אין כוחו אלא בפה. כי התולעת משחיתה בפיה כל הפירות כמו שנאמר (דברים כ"ח, לט) **"כי תאכלנו התולעת"**, וכל הארזים אף החזקים שבעולם מכה בפיה. כך יעקב בקול תורה ותפילה מכרית כל הרשעים וכל כוחות הקליפות שבעולם, וכמו שנאמר (תהלים קמ"ט, ו) **"רוממות אל בגרונום וחרב פיפיות בידם לעשות נקמה וגו'".**

כאשר עשו יוצא להלחם ביעקב הוא סבור שלאחר שהות ממושכת של יעקב בבית לבן, הוא כבר רחוק מתורה ומצוות, הוא רחוק משמירה ע"י הקב"ה, הברכה של יצחק הלכה לה, ויעקב אינו בר שמירה, כל כולו טמון בבית עבודה זרה. אך יעקב אבינו שולח מסר חד לעשו "עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים" אם אתה מגיע אלי במלחמה 'אנוכי בא אליך בשם ה' צב-אות". כאשר אנחנו דבוקים בקב"ה ועוסקים בתורה עשו משול לקש כמבואר בספר עובדיה (א, יח), והתורה שאנו באים עמה משולה לאש המכלה את הקש, שנאמר **'הלא כה דברי כאש נאם ה' (ירמיה כג, כט).**

// המשך בעמוד האחורי

ברכה ספונטנית המתפרצת יחד עם רגשות השמחה הגואים בלב המשתתפים בשמחה.

ועל פי זה המקור הראשון מובן היטב לאשורו, שהרי שם טרח בעז לקבץ עשרה זקנים מזקני העיר שיהיו נוכחים במעמד החתונה, ואותם זקנים יחד עם כל העם הנוכחים במעמד ברכו את בעז בברכה חשובה המפורשת בכתובים (רות ד, יא-יב):

יְתֵן ה' אֶת הָאִשָּׁה הַבְּאָה אֶל בֵּיתְךָ כְּרַחֵל וְכַלְאָה אֲשֶׁר בָּנָה שְׂפִיתֵיהֶם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעֵשָׂה חֵיל בְּאֶפְרָתָה וְקָרָא שֵׁם בְּבֵית לָחֶם: וַיְהִי בֵּיתְךָ כְּבֵית פְּרָץ אֲשֶׁר יִלְדָה תִמְרָ לַיהוָה מִן הַצֶּרֶע אֲשֶׁר יִתֵּן ה' לָךְ מִן הַנְּעֻרָה הַזֹּאת:

זוהי ברכת החתנים הראשונה בהיסטוריה המוכרת לנו. ברכה שנאמרה בשמחת חתן וכלה - בעז ורות - בנוכחות עשרה אנשים.

בביאור המקור השני חובה עלינו להאריך מעט במקום שקיצרו אחרים, ולבאר מה ענין חתונה אצל הר סיני, שכן מזמור סח בתהילים שהוא מקורו הטהור של רבי אבהו עוסק בתיאור יציאת מצרים, קריעת ים סוף ומתן תורה, ואפשר שאף בכניסה לארץ ובית המקדש [ואין כאן המקום להאריך ולבאר את כל המזמור, אלא רק את הנוגע לעניינינו א"ה].

בכל המקרא כולו לא מצאנו אזכור ליום החתונה למעט במקום אחד - שיר השירים אשר לשלמה, למלך שהשלום שלו, ושם נאמר (שה"ש ג, יא):

צְאִינָה וְרָאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמַלְכָּה שְׁלֵמָה בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֵחַת לְבָבוֹ.

מן המפורסמות דרשת חז"ל על פסוק זה בשלהי תענית (ד, ה) 'יום חתונתו זה מתן תורה'. לדרשה זו סימוכים נוספים במקומות רבים במקרא ובחז"ל, אשר בהם מתוארים הבורא וכנסת ישראל כחתן וכלה, ויום מתן תורה כיום הנישואין¹.

כאמור, במזמור סח שבו אנו עוסקים, מוצאים אנו אזכורים רבים למעמד הר סיני ומתן תורה חלקם מפורשים וחלקם נדרשו בחז"ל במקומות שונים (רובם בשבת פח ע"ב) כלפי מעמד הר סיני:

אָרְץ רַעֲשָׁה אֶף שָׁמַיִם נִטְפוּ מִפְּנֵי אֱ-לֹהִים זֶה סִינֵי מִפְּנֵי אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: גָּשְׁם נְדָבוֹת תְּנִיף אֱ-לֹהִים (כל דיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתו והוריד טל שעמיד להחיות בו מתים והחיה אותם)... מַלְכֵי צְבָאוֹת יִדְדוּן יִדְדוּן (כל דיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחוריהן... והיו מלאכי השרת מדין אותן)... הָר אֱ-לֹהִים הָר בָּשָׁן הָר גְּבַנְנִים הָר בָּשָׁן: לְמָה תִרְצְדוּן הָרִים גְּבַנְנִים הָהָר חָמַד אֱלֹהִים לְשִׁבְתוֹ אֶף ה' יִשְׁכֵן לְצִצַח (למה תרצו דין עם סיני כולכם בעלי מומין אצל סיני). רָכַב אֱ-לֹהִים רִבְתִּים אֶלְפֵי שְׁנָאָן אֶ-דְנֵי בָם סִינֵי בְקִדְשׁ: עָלִית לְמָרוֹם שְׁבִית שְׁבִי לְקַחַת מִתְּנוֹת בְּאֶדְם (בשעה שעלה משה למרום... כל אחד נעשה לו אוהב ומסר לו דבר) בְּמִקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים ה' מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל:

מעתה, עלה בידינו שמזמור זה המתאר את מעמד הר סיני שנקרא יום החתונה מצווה עלינו בסוף הדברים - במקהלות ברכו א-להים - חובה עליכם לברך את ה' ביום החתונה [ואפשר לבאר

עסקנו ועוסקים אנו בענין ברכת חתנים - במקורה ובמהותה. וכה דברי הגמרא בעניין ברכה מיוחדת זו (כתובות ז, ב):

גופא, אמר רב נחמן: אמר לי הונא בר נתן, תנא: מנין לברכת חתנים בעשרה? שנאמר: ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה. ורבי אבהו אמר: מהכא: במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל.

השאלה הנשאלת, תנא היכא קאי דקתני עשרה; הלא ראשית היה לה לגמרא לבאר ולברר מנין לברכת חתנים גופה, ולאחר מכן לברר את מקור דין עשרה?

זאת ועוד אחרת, שני הלימודים שהביאה הגמרא כמקור לדין זה זוקקים ביאור והבנה - על המקור הראשון יש לשאול, עשרה שמענו ברכה מנין - היכן מוזכרת ברכת החתנים במעשה של בעז ורות? ועל המקור השני יש לתמוה מתחילתו ועד סופו שאף על פי שקהל היינו עשרה, מה עניין המשורר במזמוריו לברכת החתנים? וביחוד במזמור זה שלכאורה אין לו שיש ושיג עם ענייני נישואין [ומור' ראש הישיבה בשיעורו הכללי מקום הניח לנו תלמידיו להתגדר].

ראשית עלינו להעיר דבר פשוט כביעתא בכותחא, שהמושג 'ברכת חתנים' אינו בהכרח מקביל לשבע הברכות המוזכרות לאחר מכן בגמרא. דהיינו, כאשר רוצים להביא מקור לברכת החתנים מבעז או מנינו דוד אין אנו מחפשים שם ציווי לברך את נוסח ברכת החתנים אשר לפנינו בעשרה. כיון שנוסח הברכה אשר לפנינו נתקן רבות בשנים אחר בעז ואחר דוד, ושמא אנשי כנסת הגדולה תיקנוהו או אף אחריהם.

ומנין לי? שהרי ברכות 'שוש תשיש', 'מהרה ה' א-להינו ישמע בערי יהודה וכו' אינן שייכות בתקופתם, שעוד לא נבנה מקדש וק"ו שלא חרב וק"ו בן בנו של ק"ו שלא גלו ישראל מעל אדמתם וזקוקים המה לנחמה. ומכיון שברכות אלו נתקנו אחריהם מן הסתם שכל המטבע שטבעו חכמים בברכות אלו כאחד תיקנום ולא לפרקים.

אם כן מהי ברכת חתנים? ברכה של שבח והודאה לבורא עולם שזיכה את הכלה להינשא לחתן, ותפילה לבורא עולם שישמחם וישלים בניינם יחד עם כלל ישראל ועוד כהנה וכהנה ברכות כיד ה' הטובה על המברכים.

מעתה, אין אנו צריכים למקור לברכת החתנים, כיון שזו ברכה שמן הסתם מתרחשת בכל אירוע של שמחת חתונה, אשר מטבע הדברים מברכים בו את החתן והכלה. ולנוסח הברכות המאוחר שהוזכר בגמרא - שבע הברכות - גם כן אין צריכים מקור כיון שהם תקנת חכמים וככל שאר מטבעות הלשון שטבעו חכמים בברכות.

לכן, השאלה הראשונה שבה הוצרכו לדון חכמים היא מנין לנו שאותה ברכה של שבח והודאה לה' צריכה להיות בעשרה, כדי לרומם את ה' בקהל ולהודות לו על חסדו אשר מושיב יחידים ביתה, ומזווג זיווגים הקשים כקריעת ים סוף. לזאת אנו מחפשים מקור שילמד אותנו שיש חיוב בברכת שבח ותפילה זו, ואינה

¹ ראה שבת פח ע"ב 'עלובה כלה'. ובתרגום יונתן לשיר השירים אשר למעשה מבאר את כל המשל של הדוד והרעיה על כנסת ישראל והקב"ה שעת הדודים

עוסקים באופן מובהק בקריעת ים סוף, הן על פי המקרא והן על פי חז"ל:

אָמַר אֶ-דָּנִי מִבְּשָׁן אֶשְׁיב אֶשְׁיב מִמְּצָלוֹת יָם: רָאוּ הַלִּיכוֹתַיךָ
אֶ-לֵהִים (מדרש תהילים - על הים) הַלִּיכוֹת אֵלַי מִלְכֵי בְּקִדְשׁ:
קָדְמוּ שָׁרִים אַחֵר נִגְנִים (מדרש תהילים - שנאמר אז ישיר משה)
בְּתוֹךְ עֲלָמוֹת תּוֹפְפוֹת (מדרש תהילים - שנאמר ותקח מרים
הנביאה): בְּמִקְהָלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים ה' מִמְּקוֹר יַעֲרָאֵל:

בקריעת ים סוף היתה על פי דרך זו שמחה של חתונה בין ישראל לאביהם שבשמים. בשמחה זו היו גברים שרים ומגנים והיו גם נשים תופפות - רוקדות או מנגנות. שמחה זו ממש מזכירה לנו שמחה של חתונה, ומשכך מתבקש לפרש את הפסוק הבא 'במקהלות ברכו א-להים', דהיינו בכל התקהלות של שמחת חתן וכלה יש לברך את ה'.

החזון

מתענה³, אלא שעדיין נשאר החיוב מדין נהנה שלגביו לא שייכת טענת 'הייתי מתענה' ועל זה י"ל שבאוכל מתנות כהונה לא שייך לחיוב מדין נהנה מכיוון שזה ממון שאין לו תובעים ואילו בנידון תרומת הדשן שייך לחיוב מדין נהנה מכיוון שיש תובעים.

אך עדיין צריך להבין מדוע חיוב נהנה לא שייך בממון שאין לו תובעים ואילו חיוב משתרשי כן שייך (לולי טענת הייתי מתענה), וזה יתבאר על פי מה שייסד הברכת שמואל (ב"ק יד) בשם הגר"ח שיש שני סוגי חובות:

- **מלוה שאינה כתובה בתורה** - חוב שנוצר ללא צורך בחידוש של התורה אלא שמעצם המציאות שממונו של ראובן נמצא אצל שמעון יש לראובן טענת 'ממוני גבך' כלפי שמעון שמסתכלים כאילו לראובן יש ממון בעין אצל שמעון, והדוגמא הפשוטה לזה היא הלוואה רגילה.
 - **מלוה הכתובה בתורה** - חוב שנוצר מכך שהתורה חייבה לשלם במקרים מסוימים וחוב כזה נוצר רק במקרה שיש גברא שמוטל עליו החיוב של התורה ואינו נוצר מעצם המציאות (אין טענת 'ממוני גבך'⁴), ודוגמאות לחובות כאלו הם תשלומי מזיק, תשלומי נהנה, פדיון בכור ועוד.
- וע"פ זה מובן שחיוב משתרשי הוא חיוב מחמת ריבוי ממון והוא נחשב כמלוה שאינה כתובה בתורה ויסודו הוא מטענת 'ממוני גבך' ולכן הוא שייך אפילו שאין תובעים מכיוון שהוא חיוב שנובע מעצם המציאות ולא צריך בשביל זה תביעה, אך חיוב נהנה הוא מלוה הכתובה בתורה שיסודו הוא תביעה על הגברא לקיים את החיוב שהתורה הטילה עליו ולכן מובן שבמתנות כהונה שאין תובעים ואין גברא שעליו מוטל החיוב אז ממילא לא נוצר החוב ולכן האוכל מתנות כהונה פטור.

³ אמנם במקרה שאנסו בית המלך גרנו חייב מדין משתרשי ולא שייכת טענת הייתי מתענה מכיוון שהיה מחוייב לתת את המעשר לכהנים וזה לא היה נתון לבחירתו.

⁴ אמנם ברור שכל זה שייך רק בתחילת הדין אך לאחר שהגברא התחייב ונוצר החוב אז גם במקרה הזה תהיה לתובע טענת 'ממוני גבך'.

בזה עוד את דרשת חז"ל שמדבר פארן נקרא כך מפני שפרו ורבו עליה ישראל, ופרש"י שאחר מתן תורה כל אחד נתעברה אשתו בן זכר, שזה היה חלק מביטויי החתונה שקרתה במעמד הר סיני].

אמנם, יש להוסיף בזה עוד, כיון שיש ממדרשי חז"ל (שמו"ר פקודי, נב, ה) שדרשו את הפסוק 'יום חתונתו' על הים, דהיינו קריעת ים סוף. גם לדרשה זו יש סימוכין בכמה מקומות [ראה שמו"ר בשלח כג, ה על הפסוק 'אתי מלבנון כלה', שהקב"ה לקח את כנסת ישראל מן הטיט ועשאה כלה. וכן המאמר המפורסם במסכת סוטה ב ע"א וקשין לזווגן כקריעת ים סוף, המקשר שמחת חתן וכלה לקריעת ים סוף]. לפי זה נמצא שקריעת ים סוף היא יום החתונה של כנסת ישראל ובורא עולם ולא מתן תורה.

אך גם מדרש זה עולה יפה לפי דרכנו, ואולי אף משובח מן הראשון. כיון שהפסוקים הסמוכים לפסוק 'במקהלות ברכו וגו'

נהנה ומשתרשי // אביה אוחיון

הרמ"א (חו"מ רמז, יז) הביא את דינו של **תרומת הדשן** (שיז) שאם ראובן אמר לשמעון בוא ואכול עמי אז שמעון חייב לשלם לראובן ולא אומרים שראובן נתן לו את האוכל במתנה.

והנה בחולין (קלא ע"א) מבואר שבמקרה שבאו מבית המלך ולקחו באונס את התבואה של ראובן (כולל המעשר) אז הדין הוא שאם לקחו את זה בחובו חייב לעשר משום דמשתרשי ליה אך אם לקחו לו סתם הוא פטור. והקשו **התוס'** (שם ד"ה שאני התם) מה זה שונה ממתנות כהונה שהאוכל אותם ופטור והרי גם שם נהנה? ותיצרו ששאני מתנות כהונה שיכל לומר הייתי מתענה.

ומכח סוגיא זו הקשה **המהרי"ט** (אה"ע כא) על דינו של תרומת הדשן שהרי מבואר בדברי התוס' שמי שאוכל מתנות כהונה יכול לומר הייתי מתענה ובכך להיפטר מהחיוב לשלם על מה שאכל וכך גם שמעון יכול לומר לראובן שאם לא היה נתן לו לאכול הוא היה מתענה ובכך יפטר מלשלם.

הקצות (רמז, ב) תירץ את קושיית המהרי"ט על פי מה שייסד שיש לחלק בין חיוב נהנה לחיוב משתרשי:

- **נהנה** - חיוב תשלום שנוצר בעקבות הנאה ממונית (הנאה שאדם מוכן לשלם עליה כסף) שאדם נהנה מממונו של חברו ולגבי החיוב הזה אין את הטענה של הייתי מתענה מכיוון שאם היה מתענה לא היה נהנה.
 - **משתרשי** - כאשר הממון של אדם מתרבה בסיבת ממון חברו אז ממילא נוצר מצב שיש ממון של חברו אצלו² וממילא הוא חייב להחזיר לו את אותו ממון ולגבי החיוב הזה שייכת טענת הייתי מתענה מכיוון שבזה הוא טוען שבאמת לא התרבה ממונו שהרי הוא לא הרוויח שום ממון מחמת אותה הנאה משום שהיה יכול להתענות ולא להוציא כסף.
- ולפי זה מבואר שבין באוכל מתנות כהונה ובין בנידון של תרומת הדשן אין חיוב מדין משתרשי מכיוון שיכול לטעון 'הייתי

² שכל ממון שמתרבה מסיבת הממון של אדם שייך לו ודוגמא לכך שאם פרה הולידה ולד אז הולד שייך לבעלים של הפרה אפילו אם הולידה באגם מכיוון שהפרה היא הסיבה להולדת הולד.

כאשר עשו הרשע מגיע למחנה של יעקב הוא באמת רואה סביבו משפחה שלמה של ת"ח ויראי שמים. עשו מבין שבדרך הלחימה הרגילה הוא לא יצליח שהרי יעקב שמור, והדרך היחידה שאפשר לנצח את אלו, היא אם יסיטם מתורה ומצוות. על זה יעקב זועק לקב"ה 'הצילני נא מיד אחי מיד עשו'. קודם הצילני מיד "אחי" שלא יתקרב אלינו, שלא יתחבר אלינו, כי אם כן ה'עשו' שבו ינצח אותנו, כי הוא ירחיק אותנו מעבודתך ומיראתך, וממילא אנחנו נרד והוא יעלה. עשו הרשע מנסה בכל הכח לנתק את יעקב משמירת התורה והמצוות, וכמבואר במדרש (בראשית רבה, עח) מדוע נקוד על המילה 'וישקהו' בפרשתינו:

מְלַמֵּד שְׁנִכְמְרוּ רַחֲמָיו בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה וְנִשְׁקָוּ בְּכָל לַבֹּ. אָמַר לוֹ רַבִּי יִצְחָק אִם כֵּן לָמָּה נִקְוֶה עֲלֵינוּ, אֲלֵא מְלַמֵּד שְׁלֵא בְּאֵל לְנִשְׁקָו אֲלֵא לְנִשְׁכּוֹ, וְנִשְׁעָה צְנָאוֹ שֶׁל אֲבִינוּ יַעֲקֹב שֶׁל שֵׁשׁ וְקָהוּ שְׁנֵי שָׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, וְמָה מְלַמֵּד לוֹמֵר וַיִּבְכּוּ, אֲלֵא זֶה בּוֹכָה עַל צְנָאוֹ וְזֶה בּוֹכָה עַל שְׁנֵי. רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן מִיִּיְתֵי לָה מִן הַכָּא (שיר השירים ז, ה) צְנָאוֹ רַבִּי כְּמִגְדֵל הַשָּׁן וְגו'.

מהי משמעות הנשיכה של עשו בצווארו של יעקב? עשו מנסה להמשיך בתוכניתו, לקלקל את משפחת יעקב ובנשיכתו כביכול אומר ליעקב, תעשה הפרדה בין הראש לבין הגוף, בעולם הזה תעשה כרצונך, הגוף שלך, אל תחבר את עולם התורה שלך למעשה, את עולם התורה תשאיר בבית מדרש ובחוץ חופשי מן המצוות (ויש לרמוז בזה, "שיש" בגימ' 610 ועוד שלוש אותיות של המילה "שיש" זהו תרי"ג מצוות). יעקב מבין שזו הסכנה שלו - ההתערבות עם עשו, ולכן כאשר עשו מציע לו ליווי צמוד בדרכו יעקב מסרב בכל תוקף, ואפי' לנציגות של אנשי עשו, יעקב לא מסכים. וכתב רבנו יוסף חיים בפרשתינו על כך:

אך יעקב אבינו ע"ה הרגיש בנזק הדבר הזה ואמר לו: 'אדוני יודע כי הילדים רכים'. כלומר, ידעתי לא מאהבה וטוב לב אתה רוצה בכך, אלא כוונתך כדי להתגבר על זרעי ולשלוט בהם ע"י קלקול מעשיהם אשר יתקלקלו מחברת זרעך דאז ידפקום המקטרגים יום אחד ומתו כל הצאן.

בעומדנו כנגד חג החנוכה הסמוך ונראה, רואים את הדברים בראיה ברורה, שדרכם של היוונים לנצח אותנו, 'להשכיחם תורתך', והם היו 'עוסקי תורתך' ודבקו בקב"ה ולכן נצחו. ביחוד בימים אלו 'בשם ה' אלוקינו נזכיר' ונגביר את עסקנו בתורה, וכדרשת הגמ' במכות (י ע"א): אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יוֹזֵבֵד מֵאֵי דְכָתִיב: "עֲמִדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם יְרוּשָׁלַם, שְׁהָיוּ עוֹסְקִים בְּתוֹרָה.

אחורה נא

חידות בתנ"ך // דוד פריש

שאלות לפרשת וישלח:

תשובות לפרשת תולדות:

1. "ויקח את חלקת השדה...במאה קשיטה". למי נתנו "איש קשיטה אחת ואחד נזם זהב אחד"?
2. "הרבו עלי מאד מהר ומתן".
א. בהקשר לאיזה סיפור נוסף מוזכרת המילה "מקר"?
- ב. מה היה מקצועו של "מתן"?
3. "ויאמר אל עבדיו עברו לפני ורוח תשימו בין עדר לעדר".
היכן עוד בתנך מוזכרת המילה "רַח"?
4. "... פן יבוא והכני אם על בנים". היכן כתוב אם על בנים רטשה?

1. בארי היה אביו של הנביא הושע, אחימעץ, אחד המעצבים של שלמה, נשא את בתו של שלמה, בשמת
2. חלק מתיאור המקומות בארץ אותם כבש יהושע (יהושע י"א, י"ז)
3. שיר השירים
4. יפתח

העמק שאלה | התשובה היא אדרת:

איתה נעשה הנס האחרון והראשון- הנס האחרון של אליהו, ולאחריו הראשון של אלישע היה חציית הירדן בעזרת אדרת. דומה לה המתיישב בארץ דישון- על עשו, שהתיישב בארץ שעיר, שדישון היה אחד מאלופיה, נאמר "כלו כאדרת שער". רצון מכחשי נבואתם להסתירה מאישון- בזכריה מסופר שבעתיד נביאי השקר יבשו מנבואתם "ולא ילבשו עוד אדרת שער למען כחש".

תלויים היו חיים מוות בה ובלשון- עם ישראל הפסיד במלחמה לאחר שעכן לקח מן החרם אדרת שנער ולשון זהב בין היתר.

העמק שאלה:

- התקבצו במדבר מעירים הם בורחים
- באו למפגש מחודש בין אחים
- ניבאים דברים טובים אך לא נכוחים
- נשארו הם לבדם מבין הנימחים

